

PERSPEKTIV PÅ TREDJESPRÅKSINLÄRNING I SVERIGE IDAG

CAMILLA BARDEL

Språklärargalan 2017

VAD ÄR TREDJESPRÅK? VARFÖR ÄR DET INTRESSANT?

1. L1, L2, L3
2. Vad skiljer ett L2 från ett L3?
3. Moderna språk
4. Engelska som L3
5. Svenska som L3

NÅGRA TIDIGA FÖRETRÄDARE FÖR L3-FORSKNING

- Björn Hammarberg, Stockholms universitet

Williams, S. & Hammarberg, B. (1998). Language switches in L3 production: Implications for a polyglot speaking model. *Applied Linguistics* 19, 295–333.

Hammarberg, B. (2009). *Processes in Third Language Acquisition*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Hammarberg, B. (2016). Flerspråkighet och tredjespråksinläring. Några grundbegrepp. I: C. Bardel, Y. Falk & C. Lindqvist (utg.) *Tredjespråksinläring*. Lund: Studentlitteratur. 33-58.

NÅGRA TIDIGA FÖRETRÄDARE FÖR L3-FORSKNING

- Håkan Ringbom, Åbo Akademi

Ringbom, H. (1987). *The role of the first language in foreign language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.

Ringbom, H. (2007). *Cross-linguistic similarity in foreign language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.

NÅGRA TIDIGA FÖRETRÄDARE FÖR L3-FORSKNING

- Astrid Stedje, Umeå Universitet

Stedje, A. (1976). Interferenz von Muttersprache und Zweitsprache auf eine dritte Sprache beim freien Sprechen – ein Vergleich. *Zielsprache Deutsch 1*: 15-25.

Stedje, A. (1977). Tredjespråksinterferens i fritt tal – en jämförande studie. I: R. Palmberg & H. Ringbom (utg.) *Papers from the conference on contrastive linguistics and error analysis. Stockholm and Åbo, 7-8 February, 1977*, 141-158. Åbo: Åbo Akademi.

UPPLÄGGNING

1. Terminologi & definitioner: Första- andra- och tredjespråk; tvärspråkliga influenser
2. Frågeställningar och studier
3. Exempel på effekter av flerspråkighet
4. Framåtblick

TERMINOLOGI

- Förstaspråk (L1)
- Andraspråk (L2)
- Tredjespråk (L3)
- Flerspråkighet – en vid definition (mycket gemensamt med tvåspråkighet)
- Tvärspråkliga influenser (cross-linguistic influence, *transfer*, interferenser)

DEFINITIONER (HAMMARBERG 2016: 38-39): L3

- L3 är ett icke-infött språk som lärs in eller används i en situation där personen redan har kunskaper i ett eller flera L2 vid sidan av ett eller flera L1.
- I situationen utgör L1 och redan bekanta L2 s k *bakgrundsspråk*.
- Det aktuella L3 behöver inte vara det språk som personen senast lärt sig, eller just språk nummer tre. Den viktiga komponenten är inlärarens komplexa bakgrund med minst två språk, i den situation då språket används.

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

- *Kodväxling* är växling av språk under samtals gång.

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

- *Kodväxling* är växling av språk under samtals gång:

Enstaka ord:

”Snart ska vi åka på semester. Det ska bli så nice”

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

- *Kodväxling* är växling av språk under samtals gång:

Enstaka ord:

”Snart ska vi åka på semester. Det ska bli så nice”

Sekvenser av ord/meningar:

”Jag bara undrar: what’s in it for me?”

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

- *Inferenser* baserade på kunskaper i andra språk än målspråket.

Elev: **in questione** asså **in** ja asså att man pratar om den.

Forskare: **in questione** vad sa du där?

Elev: “In question” asså man säger ju det på engelska, man använder ju inte det så mycket på svenska, hur ska man förklara, det som det är frågan om.

(Smidfelt 2015:61)

FRÅGESTÄLLNINGAR KRING FLERSPRÅKIGHET (HAMMARBERG 2016: 40-41)

- HUR FUNGERAR DEN FLERSPRÅKIGA INDIVIDEN?
- Den flerspråkiga kompetensen – en persons kompetens i flera språk bildar en samverkande helhet: *Multicompetence* (Cook 1992).
- Språken bildar olika subsystem i det stora språksystemet (Paradis 1981, 2004)
- HUR KAN MAN HÅLLA ISÄR SPRÅKEN? OM MAN KAN HÅLLA ISÄR DEM, VARFÖR BLANDAR MAN?

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

- *Språkmodus* ('*language mode*', Grosjean 2001) innebär att talaren kan reglera grad av flerspråkig aktivering. I vissa situationer håller man sig till ett språk, i andra använder man flera språk.
- Flerspråklig aktivering:
 - Alla språk aktiveras i olika grad medan man använder ett av sina språk.
 - Associationsmönster styr. Frekvens och likhet kan spela roll.

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

- *Transfer* är påverkan från ett språk på ett annat, t ex ordformer, lexikala val och betydelser, grammatiska konstruktioner och uttal.

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

- *Transfer* är påverkan från ett språk på ett annat, t ex ordformer, lexikala val och betydelser, grammatiska konstruktioner och uttal.
- Oftast ett mer ofrivilligt fenomen än kodväxling.

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

”All these wooden **golves** (sv LI) must be cleaned” (Ringbom 2007:82, Lindqvist 2016: 67).

DEFINITIONER AV FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN

”All these wooden **golves** (sv L1) must be cleaned” (Ringbom 2007:82, Lindqvist 2016: 67).

”Människor **denkar**(=TYS.L1) Shaun är en man or(=ENG.L2) en bonde.” (Lindqvist & Falk 2014:231, Falk 2016:107).

EN TIDIG FÖREGÅNGARE

Wilga Rivers,
Professor i Romanska
språk vid Harvard
University.

Rivers, W. (1979). Learning a sixth language: an adult learner's daily diary. *The Canadian Modern Language Review* 36: 67-82.

EN FALLSTUDIE OM SPANSKA
SOM L3 (L6)

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

Amusingly enough, I am told that I speak my little [Spanish] sentences with a German accent! [...] This is interesting because I am deliberately avoiding what I recognize as interference from French (Rivers 1979: 69–70).

I am observing and recognizing pronunciation features: Mouth position as distinct from French and English (Rivers 1979: 70).

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

Amusingly enough, I am told that I speak my little [Spanish] sentences with a German accent! [...] This is interesting because I am deliberately avoiding what I recognize as interference from French (Rivers 1979: 69–70).

I am observing and recognizing pronunciation features: Mouth position as distinct from French and English (Rivers 1979: 70).

- UTTALET

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

When I'm seeking a common word, *sehr* pops up instead of *muy* but in the correct word class, so it is really lexical interference. (Rivers 1979: 76)

French acts as a guide lexically as does Latin – a guide to word formation (Rivers 1979: 76)

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

When I'm seeking a common word, *sehr* pops up instead of *muy* but in the correct word class, so it is really lexical interference. (Rivers 1979: 76)

French acts as a guide lexically as does Latin – a guide to word formation (Rivers 1979: 76)

- ORDFÖRRÅDET (ofrivillig kodväxling resp. strategiskt användande av ord i tidigare inlärd språk)

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

French structure interferes much more than English structure – in fact, I am tempted to use the seeming equivalent of the French *passé composé* for conversational past when the actual form required is much closer to ordinary English past tense. (Rivers 1979: 76)

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

French structure interferes much more than English structure – in fact, I am tempted to use the seeming equivalent of the French *passé composé* for conversational past when the actual form required is much closer to ordinary English past tense. (Rivers 1979: 76)

- GRAMMATIK

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

I am still misled by the *ll*, and the *j/g* plus *e* or *i*, pronunciations. This shows that I am mentally visualizing unrecognized words in order to make any necessary adjustments to make them guessable from French or Latin.

(Rivers 1979: 75).

FALLSTUDIE – SPANSKA L3

I am still misled by the *ll*, and the *j/g* plus *e* or *i*, pronunciations. This shows that I am mentally visualizing unrecognized words in order to make any necessary adjustments to make them guessable from French or Latin.

(Rivers 1979: 75).

- FÖRHÅLLET MELLAN UTTAL OCH STAVNING

METASPRÅKLIGT MEDVETANDE (MM)

- MM är speciellt utvecklat hos flerspråkiga personer
- Flerspråkiga har högre MM än enspråkiga
- MM spelar en viktig roll i flerspråkig utveckling
- MM hjälper inläraren att upptäcka likheter och skillnader mellan språk

KÄNNIS DETTA IGEN???

- Prata några minuter med din granne och tänk efter om du har liknande erfarenheter från när du senast lärde dig ett nytt språk.
- ... eller från när du senast talade något språk som du använder sällan?
- ... eller från dina elevers lärande av ett tredjespråk?

HUVUDSAKLIGA FORSKNINGSPRÅGFRÅGOR I TIDIGARE L3-FORSKNING

- Skiljer sig tredjespråksinlärning från andraspråksinlärning? I så fall hur och varför?
 - Hur byggs ordförrådet upp mot bakgrund av tidigare inlärd språk?
 - Hur lär man sig grammatik mot bakgrund av tidigare inlärd språk?
 - Påverkas tredjespråkets uttal mer av L1 eller L2?
- Vilket/vilka av bakgrundsspråken (L1, L2) påverkar L3 mest på olika utvecklingsstadier?
- Vilka faktorer spelar roll för att tvärspråkliga influenser ska uppstå?

HUR BESVARAR MAN DESSA FRÅGOR? METODER I TREDJESPRÅKSFORSKNINGEN

- Kvalitativa metoder:
 - Introspektion, retrospektion (detaljerad språklig analys av inlärares produktion, *think-aloud protocols* - tänka högt -, intervjuer)
- Kvantitativa metoder:
 - Språkliga tester, korpusstudier, muntlig och skriftlig produktion

HUR BESVARAR MAN DESSA FRÅGOR? METODER I TREDJESPRÅKSFORSKNINGEN

- Problem:
 - Svårt att generalisera utifrån kvalitativa fallstudier
 - Svårt att hitta stora grupper av individer med liknande språkliga profiler:
 - Samma målspråk
 - Samma bakgrundsspråk
 - Samma färdighetsnivå i målspråk
 - Samma färdighetsnivå i bakgrundsspråk

MÖJLIGA GRUPPER

- Gymnasiestuderande med svenska som L1 och olika tidigare moderna språk (t ex spanska resp. tyska) som läser t ex franska
- Högstadielärover med olika L1 (t ex arabiska och persiska) och svenska som L2, som läser samma språk i skolan, t ex engelska eller spanska
- Universitetsstuderande som läser ett nybörjarspråk

EXEMPEL PÅ OLIKA TYPER AV
FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN I L3
(LINDQVIST 2010:141)

Kodväxling (målspråk *menacés*):

justement (haha) qu'ils sont / euh violents
parce que peut-être il(s) se sent(ent) / euh / st
<**threatened**> / menacés .

Ordkonstruktion (målspråk *opprimés*):

les gens qui ont été **repressés** (Eng.:
'repressed')

EXEMPEL PÅ OLIKA TYPER AV
FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN I L3
(LINDQVIST 2010: 142)

Semantisk utvidgning (målspråk *bureau*):

elle a trouvé les valises dans dans dans une
chambre qui n'était pas fermée

Direktöversättning (målspråk *sciences politiques*)

science de l'état (Sve. *statsvetenskap*)

EXEMPEL PÅ OLIKA TYPER AV
FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN I L3
(FALK & BARDEL 2010:190)

Kodväxling och transfer av ordföljd:

Jag vet **het**, men jag vet **niet**, men jag vet inte,
hoe het på svenska, på svenska eh s-säger.

(Engelska L1; Nederländska L2; Svenska L3)

GENERELLA SLUTSATSER

- Transfer kan vara både positiv och negativ:

Transfer can be positive or negative: positive transfer occurs when assumed similarities are compatible with objective similarities, whereas negative transfer occurs when assumed similarities conflict with objective differences (Jarvis & Pavlenko 2008: 182).

- Källor till transfer:
 - Likheter mellan språk
 - Partiella likheter
 - Skillnader

FAKTORER SOM TYCKS LIGGA BAKOM FLERSPRÅKIGHETSFENOMEN I L3

- språklig färdighetsnivå (i målspråk och bakgrundsspråk),
- likhet mellan språken (upplevd eller faktisk),
- aktualitet,
- L2 status.

RELEVANS FÖR SVENSK KONTEXT IDAG?

- FLERSPRÅKIGHET I SVERIGE
 - Traditionellt vanligt med lärande av minst två språk efter modersmålet
 - Ökad andel befolkning med flerspråkig repertoar: Andra L1 än svenska, flera L1, tidig tvåspråkighet, engelska L3...
- NYA INRIKTNINGAR INOM L3-FORSKNINGEN
 - L3-motivation (Henry 2016)
 - Engelska som L3 (Gunnarsson & Källkvist 2016)
 - Flerspråkigheten som resurs: *learning, teaching and assessment of Swedish and English. Multilingualism as an asset and a challenge* – forskarskolan SEMLA (VR 2018-2022), Institutionen för Språkdidaktik, Stockholms universitet.

REFERENSER

- Falk, Y. 2016. Germanska språk som L3. I: C. Bardel, Y. Falk & C. Lindqvist (utg.) *Tredjespråksinläring*. Lund: Studentlitteratur, 95-114.
- Falk, Y. & Bardel, C. 2010. The study of the role of the background languages in third language acquisition. The state of the art. *International Review of Applied Linguistics* 48, 185-219.
- Gunnarsson, T. & Källkvist, M. 2016. Bakgrundsspråkens roll hos flerspråkiga elever som skriver uppsats på engelska. I: C. Bardel, Y. Falk & C. Lindqvist (utg.) *Tredjespråksinläring*. Lund: Studentlitteratur, 137-163.
- Hammarberg, B. 2016. Flerspråkighet och tredjespråksinläring. Några grundbegrepp. I: C. Bardel, Y. Falk & C. Lindqvist (utg.) *Tredjespråksinläring*. Lund: Studentlitteratur, 33-58.
- Henry, A. 2016. Tredjespråksinläring och motivation. : C. Bardel, Y. Falk & C. Lindqvist (utg.) *Tredjespråksinläring*. Lund: Studentlitteratur, 165-187.
- Lindqvist, C. 2010. Inter- and intralingual lexical influences in advanced learners' French L3 oral production. *International Review of Applied Linguistics* 48, 185-219.
- Lindqvist, C. & Falk, Y. 2014. When Germans begin to learn Swedish. Which is the transfer source for function words, content words and syntax? I: L. Roberts, I. Vedder & J. Hulstijn (utg.) *Eurosla Yearbook*, 14, Amsterdam: Benjamins, 225-239.
- Ringbom, H. 2007. *Cross-linguistic similarity in foreign language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Smidfelt, L. 2015. Il processo delle inferenze lessicali in italiano L3. *Etudes Romanes de Lund* 100.